

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ГОЛОВНЬОВА-КОППА ОЛЬГА ОЛЕКСІЇВНА

УДК 811.111'342:81'276.6

**ПРОСОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ В
УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ
(експериментально-фонетичне дослідження)**

10.02.15 – загальне мовознавство

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії та практики перекладу з англійської мови Чорноморського державного університету імені Петра Могили, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник доктор філологічних наук, професор
Корольова Тетяна Михайлівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Карпенко Олена Юріївна,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
професор, завідувач кафедри граматики англійської мови;
кандидат філологічних наук
Сивокінь Ганна Володимирівна,
Одеська державна академія будівництва та архітектури,
викладач кафедри іноземних мов

Захист відбудеться «30» квітня 2015 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 41.053.05 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»: 65045, м. Одеса, вул. Єврейська, 25.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «30» березня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. А. Дружина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Характер сучасного етапу розвитку соціуму потребує підвищення ефективності комунікативного процесу. Оптимізація отримання і передачі інформації – це основні риси сучасної комунікації.

Вивчення інтонації мовлення як мовленнєвого процесу – актуальне і багатопланове завдання сучасного мовознавства. Інтонація – об'єктивна реальність мовлення. Вона характеризує всі різновиди думки, відбиває й передає її особливості. Важливим фактом є те, що першими джерелами в яких зазначалось питання про мовлення, можуть вважатись праці філософів і риторів античності – основоположників теорії стилю.

Дослідження інтонації пов'язані з зазначеними чинниками мовної ситуації та тісно пов'язані зі спілкуванням, соціальними та індивідуальними характеристиками комунікації, на що вказують дослідження Д. Болінджера, Р. Гюнтера, П. Леона. Над дослідженнями інтонації в різних її проявах на вітчизняних теренах працювали та працюють: О. В. Абаїмова, С. Ф. Алексенко, А. Й. Багмут, Г. В. Бишук, А. І. Волік, М. П. Дворжецька, Т. М. Корольова, Н. В. Рибіна .

Поняття інтонації як лінгвістичного феномену було предметом дослідження відомих вчених різних епох та країн Т. М. Корольова, А. М. Пешковський, Т. О. Бровченко, Г. П. Торсуєв, А. Й. Багмут, І. К. Білодід, М. С. Трубецкой та інші. Їхні праці сприяли усвідомленню поняття «інтонація» як обов'язкового компонента усного мовлення.

Проблема визначення інтонації є досить спірною. Сьогодні навіть прийнято використовувати термін «просодика» замість «інтонація».

Деякі фонетисти ототожнюють просодіку та інтонацію. Проте більшість науковців дотримуються думки, що інтонація та просодика не синонімічні, але взаємопов'язані поняття. «Просодика» – це система супрасигментних компонентів звукового устрою мови: наголосу, темпу, тембру, ритму, тону, мелодики, гучності, паузації, що розглядаються в аспекті їхніх фізичних і рецептивних ознак.

«Інтонацію» розглядають як комплекс просодичних засобів, складну єдність таких компонентів як мелодія, фразовий і логічний наголос, ритм, тембр і темп, паузація, або – як складну комплексну структуру різнорівневих взаємопов'язаних та взаємозумовлених ознак: частоти основного тону, інтенсивності, тривалості; та відповідну комплексну структуру складових елементів будь-якої із зазначених характеристик, що роблять свій внесок в інтонаційну форму та значення, а також у вираження інтенсивності емоції

Просодичні характеристики офіційно-ділового мовлення як невід'ємні частини англійського та українського мовленнєвого етикету давно вже є об'єктом численних наукових досліджень. Вивчалися різні аспекти його фонетичної організації: просодичне оформлення діалогічного (С. В. Костюк, М. Д. Путрова) та монологічного (Н. С. Градобик, Ю. О.

Дубовський, О. П. Крюкова, С. О. Новицький) офіційно-ділового мовлення; особливості функціонування фонетичних засобів сегментного (Дж. Гамперц, Д. Джоунз, Б. О. Жигальов, У. Лабов, П. Традгілл) й надсегментного (Л. Л. Баранова, А. С. Гімсон, Д. Кристал, О. Д. Швейцер) рівнів. Встановлювалися мелодійні (С.Б. Керсева, А. Круттенден) й темпоральні (Т. І. Шевченко) характеристики офіційно-ділового мовлення, а також роль ритму в його організації (С. О. Дубінко).

Притаманний сьогодні стрімкий розвиток ділових контактів зумовлює інтерес дослідників до встановлення механізмів продукування комунікативно ефективного дискурсу ділового спілкування (Т. В. Андрюхіна, Р. Бландел, З. І. Гур'єва, С. Б. Ребрик, D. Needle), різновидом якого є ділові переговори (А. Firth, P. Little). Наразі ділові переговори вивчають на лексичному (П. Волошин, О. О. Трифонова, Л. О. Юршева, Н. Collins) та дискурсивному (Н. О. Баландіна) рівнях, як комунікативну взаємодію (З. І. Гур'єва, С. В. Клюєв), акт аргументації (В. Ф. Берков, А. В. Грицкова, Л. Г. Ряполова), процес переконання (Л. О. Введенська, В. З. Дем'яков).

Вивченням інтонації займалось багато вчених, але й серед них існували й існують суперечки. У лінгвістичній літературі поширені погляди на інтонацію, як на елемент структури речення.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена тенденціями розвитку сучасної лінгвістики, які пов'язані з необхідністю порівняльного аналізу просодичних особливостей діалогічного мовлення в англійській та українській мовах. Актуальність теми підтверджується також необхідністю комплексних фонетичних досліджень, присвячених просодичному оформленню україномовних та англійськомовних ділових переговорів

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідного напрямку Чорноморського державного університету імені Петра Могили кафедри теорії та практики перекладу: «Мовна картина світу та її відображення у перекладі» (09.2004 – 09.2014 реєстраційний номер № 0104U009413 та теми «Просодичні особливості ділових переговорів в українській та англійській мовах» зареєстрований номер – 03 U 007/29 (10.2013 – 10.2016).

Мета дисертаційного дослідження – дослідити типологічні та конкретно-мовні особливості просодії ділових переговорів для українського та англійського мовлення; встановити диференційні ознаки просодії україномовного та англійськомовного офіційно-ділового діалогічного мовлення; вивчити значущість основних компонентів інтонації ділових переговорів в українській і англійській мовах: висота голосу, темп, ритм; визначити загальні закономірності і специфічні особливості просодичного оформлення тема-рематичної структури висловлень в англійській і українській мовах; визначити особливості модальності завершеності і незавершеності фрази і вимови; установити розбіжності у особливостях ділових переговорів та

інтонаційні особливості; провести аналіз ролі інтонації в ділових переговорах.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) визначити особливості просодичного оформлення англійських та українських ділових переговорів;
- 2) встановити параметри і причини просодичного оформлення ключових слів таких діалогів;
- 3) схарактеризувати акцентно-ритмічну структуру офіційно-ділового мовлення;
- 4) порівняти просодичні особливості ділових переговорів в українській і англійській мовах на трьох етапах ділових переговорів;
- 5) дослідити вплив мелодичних, динамічних і темпоральних характеристик офіційно-ділового мовлення.

Об'єктом дослідження є англомовні та україномовні ділові переговори.

Предметом дослідження є просодичні особливості різних типів речень – розповідних, стверджувальних і питальних – загальні питання і спеціальні в ділових переговорах.

Матеріал дослідження включає аудіо і відеозаписи ділових переговорів, ділових співбесід, конференцій. Україномовним матеріалом слугували матеріали розміщені в інтернеті телеканалом «Місто» (м. Полтава), програма PROCAPITAL. Аудіо матеріал англійською мовою був обраний з інтернет порталу. Сформований експериментальний корпус дослідження, до якого увійшли 9 українських і 14 американських діалогічних текстів з ділових переговорів загальною тривалістю звучання 132 хвилини українською мовою і 120 хвилин англійською мовою, використано для подальшого проведення слухового та аудиторського аналізів.

Для досягнення поставленої мети й виконання завдань роботи застосовано такі **методи**: *метод наукового спостереження*, який передбачає аналіз мовлення українських та американських партнерів із метою виділення найчастотніших фраз функціонально-семантичного поля і є підготовчим етапом для проведення комплексного аудиторського аналізу; *описово-аналітичний метод*, що полягає в критичному огляді літературних джерел із проблематики дослідження; *метод інструментального дослідження аналізу* – інструментальний аналіз інтонаційних параметрів модальних значень за допомогою комп'ютерних програм Praat, WaveLab, Audacity, WinCECIL; *метод лінгвістичного аналізу* – пояснення, системний опис та всебічне тлумачення лінгвістичного значення результатів дослідження, формулювання основних висновків роботи. У дисертаційному дослідженні також застосовано прийоми статистичного аналізу та кількісний аналіз досліджуваних мовних явищ. Метод *статистичної обробки* для виявлення кількісних характеристик основних параметрів

просодики.

Методологічною основою дослідження просодичних особливостей ділових переговорів в англійській та українській мовах є положення про тісний взаємозв'язок розвитку суспільства, мови та мислення при визначальній ролі першого.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше здійснено системний, комплексний аналіз інтонації ділових переговорів в українській та англійській мовах за допомогою порівняльного і зіставного аналізу фраз, дослідження темпоральних, мелодичних і динамічних показників мовлення учасників переговорів.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їхнього використання в навчальних курсах із теорії та практики перекладу, риторики, теоретичної фонетики, стилістики, загального мовознавства, при написанні курсових, дипломних та магістерських робіт, підручників і навчальних посібників із просодії українського й англійського ділового спілкування, а також у процесі викладання англійської мови для студентів багатьох спеціальностей.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та практики перекладу з англійської мови Чорноморського державного університету імені Петра Могили, на міжнародній науково-практичній конференції «Ольвійський Форум – 2013: Стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі» (5-9 червня 2013 р., Ялта, Крим, Україна); на міжнародній конференції «Global English global decisions – XVIII TESOL – Ukraine National Conference» (12-13 квітня 2013, м. Севастополь); на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Тенденції розвитку та функціонування словянських та германських мов» (17-18 травня 2013 р. м. Миколаїв); на Міжнародній науково-практичній конференції «Профильное и профессиональное образование в условиях современного поликультурного пространства» (грудень 2013, м. Челябінськ); на міжнародній науково-практичній конференції «Русская речевая культура и текст» (17-18 квітня 2014, м. Томськ).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8 публікаціях: 3 статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях, затверджених ДАК України, 2 статті – міжнародних конференцій, які опубліковані у закордонних виданнях, 3 тезах доповідей на наукових конференціях.

Обсяг і структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них та загальних висновків, списку використаних джерел (223 позиції) і додатку. Повний обсяг дисертації становить 178 сторінок, основний зміст викладено на 164 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету і завдання, сформульовано положення, що виносяться на захист, висвітлено наукову новизну, теоретичне та практичне значення, описано методи й прийоми дослідження, подано інформацію про апробацію його результатів, структуру й обсяг дисертації.

У розділі I «Теоретичні основи дослідження просодичних особливостей ділових переговорів в англійській та українській мовах» розглядаються поняття просодики та інтонації, особливості ділових переговорів, а саме: темпоральні і мелодичні.

Інтонаційні ознаки співвідносяться з абстрактним, фонологічним, а просодичні ознаки – з нефункціональним. Тому доцільно розрізняти терміни «просодика» та «інтонація» по відношенню до функцій, а саме: конститутивна (організація мовних одиниць в одне ціле) і делімітативна (сегментування мовного потоку) є функціями просодики, а комунікативна, модально-емоційна, кульмінативна, синтаксична та семантична – функціями інтонації.

Ряд вітчизняних дослідників (О.С. Ахманова, Т.С. Богомазова, Л.В. Бондарко, Л.А. Вербіцкая, М.В. Гордіна, С.В. Кодзасов, О.Г. Козьмін, П.С. Ковалів, Л.І. Хицко і ін.) вважає, що інтонація – загальніше поняття, що включає просодію. Для ілюстрації приведемо думку О.С. Ахманової: інтонація – «складний комплекс просодичних елементів, що включають мелодику, ритм, інтенсивність, темп, тембр, логічний наголос, службовець на рівні пропозиції для вираження як різних синтаксичних значень так і експресивних конотацій. Це – широке розуміння інтонації, а у вузькому сенсі термін інтонація може виступати синонімом мелодики. У такому разі термін просодія буде загальнішою і включити інтонацію. У роботах інших дослідників визначена різниця між інтонацією і просодією. Так, на думку Л. В. Златоустової, хоча обидва цих терміну мають загальну природу, їх функціональне призначення все ж розрізняється: інтонація служить для вираження основних смислових стосунків у вислові, а просодія оформляє мову за допомогою надсегментних засобів.

Виділення того чи іншого слова може здійснюватися і шляхом відносної зміни темпу мови. Якщо звичайне спокійне говоріння характеризується якимось середнім темпом, то на тлі цього з прискоренням й уповільненням темпу може бути пов'язана передача смислових та емоційних нюансів.

Уповільнення темпу, як правило, надає окремим словам або цілим фразам більшу вагомість, значущість, іноді навіть патетичну урочистість. На тлі недбалого швидкого мовлення уповільнення темпу використовується як сильний експресивний засіб.

Швидкий темп зазвичай характеризує емоційно схвильовану промову. Він також є природним в динамічному оповіданні про швидку низку наступних одна за одною подій.

Часті паузи властиві схвильованій промові. Зміна гучності від несамовитого крику до ніжного шепоту також передає відтінки почуття.

Коли ми знаходимося в офіційній обстановці, виступаємо перед великою аудиторією, коли хочемо, щоб всі нас чули і розуміли, тоді сповільнюємо темп мови, намагаємося вимовляти кожен звук, кожне слово. Такий стиль вимови називається повним.

За допомогою інтонації пропозиціям надається значення питання, спонукання, прохання, повідомлення. Інтонація дозволяє передати емоційно-сміслові відтінки тексту, висловлюючи стан, настрій автора (сум, тривога, радість), його ставлення до описуваного (іронія, повага, гордість, ніжність і т.д.).

Діалог складається з певних етапів і залежно від етапу підбираються фрази, розставляються акценти. На початковому рівні – актуалізується прагматична мета переговорів, встановлюється зв'язок між мовцями. На даному етапі використовуються стандартні фрази привітання, постановки проблеми для зустрічі або переговорів, перерахування основних моментів зустрічі. На медіальному етапі (основна частина) відбувається динаміко-подійне і стратегічне розгортання переговорів. І на завершальному етапі відбувається попередньо-заклучне або вирішальне розгортання переговорів.

У розділі II **«Організація і процедура експериментального дослідження просодичних особливостей ділових переговорів в українській й англійській мовах»** описано експериментальний матеріал, програму проведення дослідження, послідовність виконання статистичного аналізу експериментальних даних.

Для проведення аналізу об'єкта дослідження його процедурна організація складалась з двох етапів: 1) перша (підготовча) стадія – формування і підбір експериментального матеріалу дослідження; 2) друга – експериментальний аналіз аудіо записів ділових переговорів.

Критеріями добору діалогів слугували: 1) схожість лексико-синтаксичних структур фраз; 2) урахування різноманітних чинників (психологічний стан мовця, ставлення до мовленнєвого контексту, сила прагнення до досягнення мети), які зумовлюють, у свою чергу, варіативність інтонаційних контурів висловлювань.

З діалогів між учасниками в рамках пасивного експерименту було відібрано реалізації розповідних (стверджувальних та заперечних), і питальних (загальних та спеціальних) висловлень американських та українських мовців. Україномовним матеріалом слугували діалоги розміщені в Інтернеті телеканалом «Місто» (м. Полтава), програма PROCAPITAL. Експериментальний матеріал англійською мовою був обраний з Інтернет порталу та аудіо матеріалів представлених у додатках до книг

Оксфордського видання 2012-2013 р., в яких представлені діалоги записані носіями мови.

Експериментальне дослідження проводилось на матеріалі аудіо та відеозаписів, представлених на веб-сайтах мережі Інтернет у вигляді мультимедійних файлів з розширенням (.mp3, .wav, .mov). Добір матеріалу дослідження здійснювався методом суцільної вибірки. Великий вибір матеріалу записувався у вигляді відео файлів з розширенням mp 4 за допомогою спеціальної програми YTD Video Downloader.

Сформований експериментальний корпус дослідження, до якого ввійшли 7 українських і 14 американських ділових переговорів загальною тривалістю звучання 132 хвилини українською мовою і 120 хвилин англійською мовою, використано для подальшого проведення слухового та аудиторського аналізів. Згідно з біографічними даними промовці були у віці від 25 до 50 років, а також носіями нормативної американської або української вимови.

Під час опрацювання діалогів їх структуру було розподілено на декілька частин а саме:

- 1) Зав'язка або початок бесіди (встановлення контакту) : привітання, представлення мовців (прізвище, ім'я, по-батькові, країна або місто, яке представляє, займана посада – формальна частина, яка є обов'язковою, навіть коли співбесідники вже знають одне одного, що є характерною рисою ділових переговорів);
- 2) Медіальна частина: причина з якої ведуться переговори; обговорення (дискусія).
- 3) Заклучна частина: підведення підсумків, вирішення питань.

Якщо розглянути подані частини в процентному співвідношенні, то на початкову частину відводиться 8% часу, медіальну – 82% і на заключну – 10%.

На наступному етапі проведення дослідження – інструментальному аналізі акустичних параметрів мовлення експериментальний матеріал опрацювався за допомогою програм WaveLab LE 7, Praat, Audacity.

У розділі III «Лінгвістична інтерпретація результатів дослідження просодичних особливостей ділових переговорів в українській і англійській мовах» наведено результати аналізу розповідних, питальних і спонукальних речень діалогічних єдностей на початковому, медіальному і заключному етапах ділових переговорів.

Поділ речень на розповідні, питальні і спонукальні зумовлений властивою їм своєрідною комунікативною функцією, метою висловленого в реченні і особливою інтонацією речень. Кожен з мовців, як правило, висловлюється цілеспрямовано, його усне й писемне мовлення підпорядковане певній меті.

Мовна специфіка просодичних моделей актуального членування в основному зумовлена впливом двох факторів: особливостями наголосу в англійській мові, що широко використовує можливості вторинного словесного наголосу, і характерним для української мови вільним порядком слів у реченні, що забезпечує можливість переміщення реми в початкову позицію у фразі, що робить її емпатично і стилістично маркованою.

Стверджувальними і заперечними реченнями здебільшого констатується наявність чи відсутність реальних (ірреальних) явищ або виражається застереження щодо їх можливості (неможливості).

Для стилістики розповідних речень багато важить типова для них розповідна інтонація, яка має замкнену структуру: початок, розгортання, завершення. Тон підвищується на одному з членів речення, який внаслідок цього логічно, семантично виділяється, позначаючи найголовніше в повідомленні, і знижується наприкінці речення.

Синтаксична будова усної мови характеризується тим, що в ній здебільшого вживаються прості речення, часто – неповні. У складних реченнях переважає сурядність. Зв'язок речень переважно безсполучниковий.

Суттєвим, навіть визначальним, засобом оформлення питальних речень є питальна інтонація, яка може набувати найрізноманітніших варіацій і якою будь-яке розповідне речення можна перетворити на речення питальне, пор.: *Всі документи були підписані вчасно і Всі документи були підписані вчасно?* Якщо в питальному реченні (як і в розповідному) по черзі інтонаційно виділяти кожне з повнозначних слів, то внаслідок цього сформулюються різні стилістичні (функціональні) варіанти загалом тієї ж самої питальної синтаксичної конструкції, її різні синонімічні вияви, що вже належить до сфери актуального членування мовлення, пор.: *Всі документи були підписані вчасно?; Всі документи були..?; Всі документи були підписані? Всі документи були підписані вчасно?*

За допомогою інтонації, а також спеціальних слів або словопорядку у питальному реченні мовець висловлює своє бажання про щось дізнатись від співрозмовника.

Власне питальні речення – ними висловлюється пряме запитання будь-кого до певної особи (осіб), запитання, яким спонукається той, кого запитують, до негайної і, здебільшого, конкретної відповіді. Власне питальні речення в структурі діалогу бувають граматично повними і, особливо часто, неповними: *Ходімо разом! – гукають перші. – Куди?; Чи найнявся в економію?; Невже не прийде?; Чи є поміж вас грамотні?*

Функціонально власне питальні речення поділяють на з'ясувальні і уточнювальні питальні конструкції. У питально-з'ясувальних реченнях виникає потреба тоді, коли мовець хоче з'ясувати, дізнатись від співрозмовника (співрозмовників) про ті факти дійсності, яких він не знає, щодо яких має сумнів.

В українській мові питальні речення нерідко відрізняються від розповідних однією лише інтонацією:

Ti бачив Петра вчора? (питальне речення).

Ti бачив Петра вчора (розповідне речення).

В англійській мові питальні речення, як правило, характеризуються не тільки інтонацією, але й іншими ознаками (порядок слів, вживання допоміжного дієслова *to do*).

Did you see Pete yesterday? (питальне речення).

You saw Pete yesterday (розповідне речення).

Зпитання, виражені однією лише інтонацією (*You saw Pete yesterday?*) зустрічаються не часто і притому тільки у фамільяроному звертанні.

Англійська мова належить до аналітичного типу, а це означає, що сенс висловлювання визначається порядком слів у реченні; в українській ж мові члени речення не мають строго фіксованого порядку, їх місце у висловлюванні може змінюватися.

В англійській мові схвалення характеризується високим низхідним тоном, а в українській – висхідно-спадним, при чому висхідно-спадний тон може оформлювати не лише кінцевий склад синтагми, але й кожний наголошуваний склад фрази. У двох порівнюваних мовах несхвалення оформлюється низхідно-спадним ядерним тоном. Критичне ставлення мовця виражається складним висхідно-спадним тоном у ядрі (що підкреслює визначеність висловленого ставлення), уповільненням темпу вимовляння фрази. Засудження в англійській і українській мовах може передаватись за допомогою низького регістру мелодики.

Представлені схеми наочно показують особливості ділових переговорів на початковому етапі.

Hi, I'm Jim.

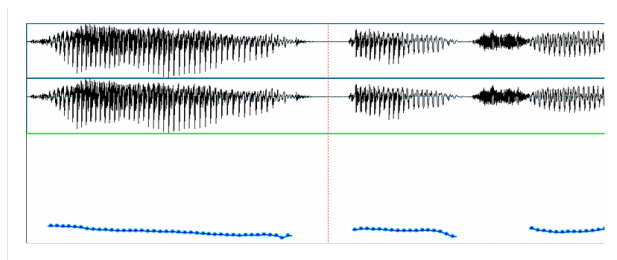

Рис. 1. Інтонаційний контур: The Descending Head +The Fall

Доброго дня!

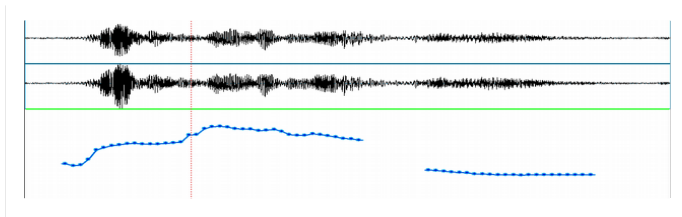

Рис. 2. Інтонаційний контур: The Ascending-Descending Head + The Fall

На **медіальному** етапі переговорів інтонаційні показники тону шкали і термінального тону відрізняються координально. Підвищення показників термінального тону свідчить про заміну тема-рематичних взаємозв'язків на рема-тематичні. Рема (нове) виділяється з більшою інтенсивністю. Одна фраза замінюється іншою і кожна несе певну нову інформацію, що і впливає на інтонаційні показники. Медіальна частина переговорів є найбільш напруженою. Перерахунки вимовляються з висхідною інтонацією. Закінчення речення не завжди з низпадною інтонацією, а навпаки в більшості випадків з висхідною. Як в англійській так і в українській мовах присутні складні види тонів, а саме висхідно-спадно-висхідний або спадно-висхідно-спадний. Зустрічаються фрази в яких висхідна інтонація і підвищення показників інтонації прослідковується до кінця фрази. Щодо рівня шкали слід відмітити те, що в українській мові це найчастіше низька шкала, а в англійській – середня і низька. В англійській мові прослідковуються широкі перепади в одній фразі інтонаційних показників, а саме – тон, що змінює темпоральні показники і показники інтенсивності. Найчастішим є використання спадно-висхідно-спадного тону в обох досліджуваних мовах. Більша інтенсивність фраз визначає тематичну частину висловлення і менша – рематичну. Найуживанішими тонами є висхідно-спадний, а також рівна та ковзна шкали. Відчуттю «впевненості» притаманні низькі спадні на низькі-висхідні ядерні тони, помірний темп та висока гучність. До фонетичних особливостей англійської розмовної мови належать також правильний поділ потоку мовлення на смислові відрізки, паузи, які виділяють думку, роблять мову виразнішою й чіткішою.

Чому Вас зацікавила ця робота?

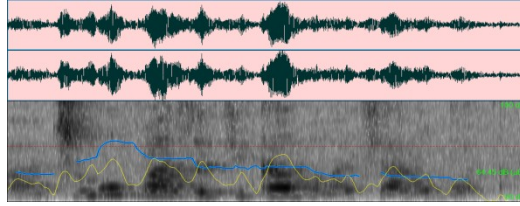

Рис. 3. Інтонаційний контур: The Fall-Rise Tune

I'm production manager for trance petroleum.

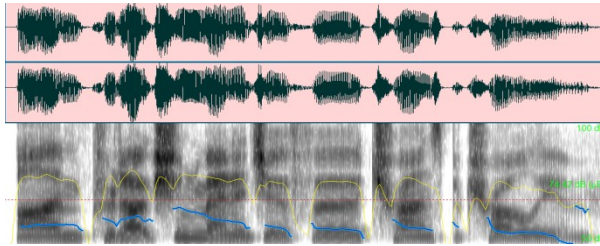

Рис. 4. Інтонаційний контур: The Fall-Rise Tune

*The population of 60 million are likely to rise up to 20 million to 80million
by 2050*

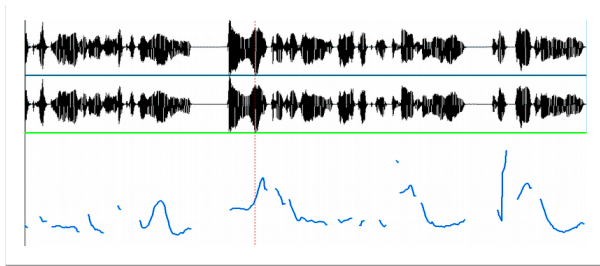

Рис. 5. Інтонаційний контур: The Ascending Head+ The Fall-Rise

Тут є проблеми, які треба вирішувати.

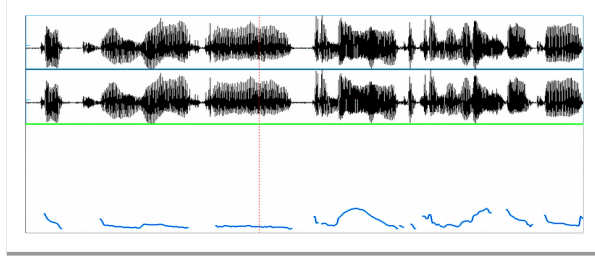

Рис. 6. Інтонаційний контур: The Rise-Fall Tune

На завершальному етапі переговорів тема рематичні відношення відходять на другий план адже метою даною частини є закріплення домовленостей. Змінюється й інтонаційне забарвлення фраз. Якщо для медіальної частини не є характерним використання клішованих фраз, то на завершальному етапі прослідковується використання однакових виразів з тією чи іншою послідовністю слів. Речення прості, непоширені, в багатьох випадках повторюється те, що вже було сказано в медіальній частині переговорів. Рівень шкал низький, як в українській так і в англійській мовах. Паузи майже відсутні. Рівень шкали переходить з середнього чи високого на низький, відсутні складні тони. Структура речень проста.

Дякую Вам за те, що завітали до нас.

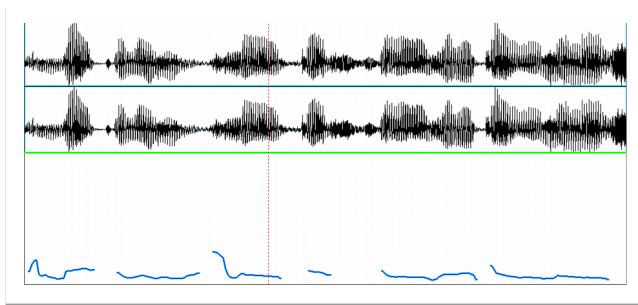

Рис. 7. Інтонаційний контур: The Rise-Fall Tune

Thank you for listening.

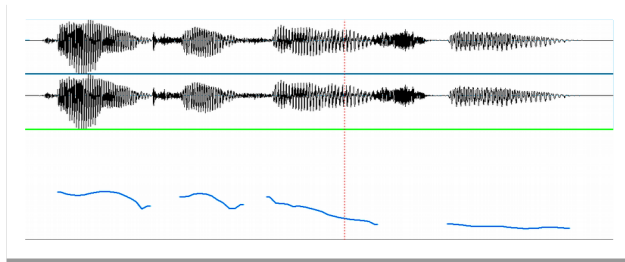

Рис. 8. Інтонаційний контур: The Rise-Fall Tune

Усереднені показники акустичних характеристик на різних етапах ділових переговорів

Інтонац. контур (ІК) англійська мова (початок бесіди)	Усереднені одиниці. Акустичні характеристики.								
	Мелодичні характеристики (Гц)				Динамічні характеристики (Дб)				Темпоральні характеристики (мс) заг. тривалість у фразі, сек
	max рівень ЧОТ		min рівень ЧОТ		max рівень		min рівень		
	шкала	термінальний тон	шкала	термінальний тон	шкала	термінальний тон	шкала	термінальний тон	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
(ІК) англійська мова (початок бесіди)									
The Descending Sliding Head + The Fall-Rise-Fall	1.24	1.64	1.007	1.5	1.01	1.04	0.81	0.76	1.25
The Ascending Descending Head + The Rise-Fall	1.56	0.75	1.05	0.82	1.01	0.99	0.99	0.92	1.29
Descending Head+The Fall	0.57	0.79	0.51	0.78	1.01	0.98	1.21	0.99	0.40
The Descending Head +The Fall	0.57	0.78	0.61	0.67	0.97	0.99	0.92	1.25	0.48
The Rise-Fall Rise	1.06	1.14	1.84	1.33	1.01	0.99	1.06	1.07	1.58
Інтонац. контур (ІК) англійська мова (медіальна частина)									
The Descending Head + The Fall-Rise-Fall	0.89	0.68	0.64	0.68	1	1.05	0.78	1.51	2.35
The Ascending Head +The Fall-Rise	1.20	0.92	1.65	1.06	1.00	1.12	0.86	0.53	1.13
The Ascending-Descending Head + The Fall	1.11	0.73	1.07	1.66	1.01	0.59	1.59	1.42	1.03
The Ascending- Head + The Rise-Fall -Rise	1.19	1.31	1.21	0.97	1.00	1.11	0.82	0.82	0.94
Descending Head+The Fall-Rise-Fall	0.60	1.36	0.43	0.63	0.98	1.12	0.95	0.72	0.52
Інтонац. контур (ІК) англійська мова (заклучна частина)									

The Ascending- Descending Head + The Fall-Rise-Fall	0.94	0.85	1.14	1.05	0.98	0.98	0.77	0.92	1.55
The Rise-Fall Descending Head	0.98	1.01	0.94	1.21	1.01	1.01	1.01	1.05	0.53
	1.07	1.13	0.83	0.74	1.01	1.01	1.21	1.04	0.92
Інтонац. контур (ІК) українська мова початок бесіди									
The Ascending- Descending Head+ The Fall	1.37	1.30	1.11	0.93	0.96	0.88	1.13	1.05	0.74
The Level Head + The Rise	1.14	1.22	1.22	1.58	1.00	1.04	1.14	0.98	0.39
The Ascending Head +The Fall-Rise	1.19	1.33	1.49	1.40	1.06	1.09	1.01	0.96	0.45
The Level Head	0.56	0.46	1.49	0.48	0.93	0.94	0.73	1.10	1.29
The Descending Head + The Rise Fall	0.73	0.70	0.61	0.60	1.05	1.05	1.02	0.91	2.13
Інтонац. контур (ІК) українська мова медіальна частина									
The Rise-Fall Tune	1.53	0.55	0.73	0.68	1.15	1.13	1.30	1.22	0.84
The Descending Sliding Head+ The Rise-Fall-Rise	1.32	1.55	0.76	1.58	1.06	0.92	1.36	1.18	1.32
The Descending Head + The Fall Rise Fall Tune	1.39	1.28	0.76	1.26	1.068	1.04	1.37	1.21	0.25
The Rise-Fall	0.72	0.91	1.05	0.97	0.93	1.00	0.58	0.74	0.82
The Descending-Ascending Head +The Rise-Fall- Rise	0.89	1.17	1.05	1.23	0.59	0.92	0.62	0.70	0.95
Інтонац. контур (ІК) українська мова заключна частина									
The Descending Head+The Fall-Rise- Fall	1.22	0.95	0.87	1.13	1.01	0.99	0.63	1.05	1.58
The Rise-Fall	1.11	1.21	0.92	0.94	1.00	1.00	0.75	0.70	1.18
The Rise-Fall+Rise	1.00	0.82	1.08	0.79	0.98	0.98	0.71	0.96	0.87
The Rise-Fall	0.67	1.01	1.20	0.99	1.01	0.99	0.74	1.21	0.44

ВИСНОВКИ

Інтонація є важливим і невід’ємним показником інтенсивності проведення переговорів. Взагалі переговори – це розмова двох або більше людей. У переговорах є всі характеристики діалогу, адже структура складається з запитань та відповідей, але на відміну від діалогу тут присутня більша доказовість фактів, обговорення одного й того ж питання різними представниками, розбіжність вимог, розбіжність інтонації, темпу мовлення. Як англійській так і українській мовам належать певні просодичні особливості. Англійській просодії характерно використання відсутнього в українській мові складного висхідно-низхідно-висхідного тону. Його функція – оформлення діалогічних реплік як мовленнєвих дій апеляції до слухача, звернення уваги або залучення до розмови, що надає реченням спонукання до дії, заклику до уваги, запевнення, обґрунтування, вітання, прощання, заперечення або, навпаки, рішучого приєднання до точки зору співрозмовника та втручання у співрозмову. В українській мові аналогічну функцію виконує низхідно-висхідний акцент.

Сферу ділових стосунків обслуговує офіційно-діловий стиль, який відзначається чітким і лаконічним викладом змісту, факту, однозначністю формулювань, несуперечливою аргументацією викладеного.

Експериментальне дослідження просодики ділових переговорів в українській і англійській мовах допомогло зробити такі висновки:

- 1) Логічно ділити ділові переговори на три частини, кожна з яких має свої особливі характеристики.
- 2) Стереотипність діалогічного мовлення призводить до незмінності і використання певних мовних одиниць – клішованість. Головне в бізнес-спілкуванні – адекватно передати інформацію, використовуючи для цього максимально спрощені з точки зору мови моделі слів і висловів. Отже фрази в діалогічному мовленні є більш простими.
- 3) Основні комунікативні цілі діалогічного мовлення: установлення контакту, розвиток теми, підтримка комунікативного процесу, переривання й поновлення контакту зі співрозмовником, обговорення спірних питань і, нарешті, завершення ситуації комунікації.
- 4) В англійській мові широко застосовуються вставні конструкції. У синтаксисі, широко використовуються питальні речення з модальними дієсловами, інфінітивні комплекси, підрядні умовні речення. В українській мові найхарактернішими є прості ускладнені речення. Вживаються також складні речення із сурядним і підрядним зв'язком.
- 5) Діалогічний діловий дискурс має двосторонню природу й характеризується наявністю таких характеристик: еліптичність, взаємозв'язок всіх етапів між собою, що призводить до повторюваності фраз, обривистість, одночасність обміну репліками, перепитування, підхоплення, переривання фраз.

Темп є однією з характеристик просодики мовлення. Темп мовлення може слугувати індикатором зниження ступеня його офіційності та підвищення його емоційно-прагматичного потенціалу. Зі зростанням емоційно-прагматичного потенціалу висловлення спостерігається загальне прискорення темпу вимовляння. Найшвидший темп на початку переговорів, змінюється уповільнюючись в медіальній частині. Повільний темп вимови якоїсь частини аудіоповідомлення слугує сигналом для привернення уваги аудиторіа саме до цієї інформації як найважливішої, і, навпаки, темп скоромовкою є сигналом аудиторіа про другорядність, незначущість інформації, що надходить.

Ще одним показником просодії є наголос. Наголос в українській мові є довготривалим і силовим, бо голосні в наголошеній позиції мають

більшу тривалість, виразний тембр. Український наголос вільний, різномісцевий і рухомий, тобто він не закріплений за окремим складом слова і може змінювати місце у формах того самого слова. Основний наголос в англійській мові, падає на один з складів кореня слова, зазвичай перший.

Тон є однією з найважливіших показників просодики. Питальні речення з питальними словами (так звані спеціальні) в українській мові починаються на більш високому тоні, ніж відповідні англійські. Голос у них підвищується не тільки на найсильнішому наголосі, як в англійській мові, а й у кожному наголошеному складі, утворюючи ряд послідовних піднесень і спадів мелодії.

У переважній більшості розповідних висловлювань у тексті позбавленому емоційних забарвлень, що зберігають природну, типову тематичну будову, здатних передати «перебіг думки» від старого (відомого) до нового (невідомого), тема оформлюється висхідним тоном, а рема низхідним. Використання висхідної інтонації посилює увагу слухача.

Стверджувальні речення оформлюються низхідним тоном. Низхідна інтонація стверджувальних речень свідчить про завершеність думки. Діловим переговорам характерне повторне промовляння інформації. В ділових переговорах повтор інформації є необхідним засобом і співвіднесення відомого до невідомого складає 80% і 20%, що із ходом самих переговорів може змінюватись в залежності від етапу переговорів. Так найбільш насиченою частиною в плані тема-рема-тичних зв'язків буде медіальна частина. Тут присутні більш складні інтонаційні конструкції типу висхідно-спадно-висхідний або спадно-висхідно-спадний. Така фонетична структура може вважатися прототиповою моделлю актуального членування, яка сприймається як еталон просодичної тема-рема-тичної взаємодії.

Умовно переговори можна розділити на три частини, кожна з яких несе свій інтонаційний пласт інформації і кардинально відрізняється одна від одної. На першому етапі встановлюється зв'язок, перераховуються основні завдання та цілі переговорів. На медіальному етапі проходить саме обговорення тих чи інших питань. Характерним для цього етапу є використання складних видів інтонації від спадно-висхідного до висхідно-спадно-висхідного. Темп мови спокійніший, слова виділяються чітко. В одному реченні може бути присутнє виділення від одного до чотирьох слів в залежності від структури речення і основної думки, яку хоче передати мовець. До фонетичних особливостей англійської мови належать також правильний поділ потоку мовлення на смислові відрізки, паузи, які виділяють думку, роблять мову виразнішою й чіткішою.

На завершальному етапі інтонація більш схожа на початок. Немає чіткого поділу потоку мови на відрізки, що відрізняє дану частину від медіальної. Йде завершення обговорення і констатація домовленостей. Характерним для української мови є вища інтонаційна насиченість різними інтонаційними моделями. Присутня непередбачуваність в переході

інтонаційних моделей. Розповідні речення в англійській мові на відміну від української характеризуються розміщенням мінімальної амплітуди інтенсивності на початку речення. Менша інтенсивність фраз визначає тематичну частину, більша релативну. Відношення нового і вже відомого чітко прослідковується на різних етапах переговорів.

В англійській мові наголос нерухомий, а в українській мові рухомий. В англійській мові відбувається чергування ударних і ненаголошених складів, що створює певний ритм англійської мови. В українській мові заздалегідь можна передбачити наголошення тих або інших слів в залежності від тема-релативних зв'язків.

Для української мови характерний різкий перепад інтонації і тону. В обох мовах спадний тон передає звичайно закінченість, певність; він за своїм характером категоричний. Висхідний тон в англійській мові, навпаки, передає не закінченість, непевність і за своїм характером є некатегоричним. В українській мові висхідний тон є менш категоричним і менш визначеним, за своїм характером, ніж спадний тон. У висхідному тоні в англійській мові після піднесення наголошеного складу, який має найсильніший наголос, мелодія й далі підвищується або лишається на тому самому рівні. Для української мови характерним є, навпаки, спадання мелодії після наголошеного складу.

Показники інтенсивності на початковому етапі у шкалі і термінальному тоні не відрізняються набагато, адже для початку переговорів характерним є лише використання певних кліше, усталених фраз, перерахування тем, які будуть обговорюватись і уточнення порядку денного переговорів. Тема передує релмі, що впливає на інтонаційні показники.

Показники інтенсивності на медіальному етапі переговорів у шкалі і термінальному тоні відрізняються. Релма замінює тему, що впливає на інтонаційні конструкції і наголошення слів. Паузи довші і використовуються в основному для осмислення інформації і кращого сприйняття. Нерідко присутні фрази перепитування. Інтонація залишається на тому самому рівні, що і основна фраза для показання, що аргументація буде продовжуватись.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Golovneva Olga. How to improve understanding and speaking skills in business communication / Olga Golovneva // Global English – Global decisions XVIII TESOL – Ukraine national Conference, April 12-13, 2013 p. – Sevastopol : Ribest, 2013. – P. 92-94.
2. Головніова О. О. Історико-теоретичний аспект інтонації в українській та англійській мовах / О. О. Головніова // Ольвійський форум – 2013 :

- Стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: тези міжнародної науково-практичної конференції, 5-9 червня 2013 р. – Миколаїв-Ялта : Вил-во ЧДУ ім.Петра Могили, 2013. – Том 5. – С. 89-92.
3. Головнінова О.О. The notion “Intonation” from Ancient times to nowadays / О.О.Головнінова // Ольвійський форум – 2013: Стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: тези міжнародної науково-практичної конференції, 5-9 червня 2013 р. – Миколаїв-Ялта : Вил-во ЧДУ ім.Петра Могили, 2013. – Том 5. – С. 8-12.
 4. Golovneva Olga. The notion intonation from ancient times to nowadays / Olga Golovneva // Новітня філологія № 45 – Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2013. – С. 60-67.
 5. Головнінова О.О. Історико-теоретичний аналіз поняття інтонація / О.О.Головнінова // Наукові праці: науково-методичний журнал. – Вип. 211.Т.223. Філологія. Мовознавство. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2013. – С. 16-19.
 6. Головнінова О.А. Понятіе языкового етикета делового общения / О.А.Головнінова // Профильное и профессиональное образование в условиях современного поликультурного пространства: материалы Международной научно-практической конференции. Челябинск, декабрь 2013. Челябинск: РАНХиГС, Челябинский филиал, 2013. – С. 128-131.
 7. Головнінова-Коппа О.О. Сутність та методика експериментального дослідження особливостей просодики ділових переговорів в англійській і українській мовах / О.О.Головнінова-Коппа // Всеукраїнська науково-методична конференція Могилянські читання – 2014 присвячена 225-й річниці міста Миколаїв. – Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні : глобальний, національний та регіональний аспекти. – Миколаїв : ЧДУ імені Петра Могили, 2014. – С. 30-32.
 8. Головнінова О.А. Анализ понятий просодика и интонация / О.А.Головнінова // Русская речевая культура и текст: материалы VIII Международной научной конференции (17-18 апреля 2014 г.) / Под общей редакцией проф. Н.С.Болотновой. Томск: Издательство Томского ЦНТИ, 2014. – С. 276-281.

АНОТАЦІЯ

Головнінова-Коппа О.О. Просодичні особливості ділових переговорів в українській та англійській мовах (експериментально-фонетичне дослідження). – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.15 – загальне мовознавство. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» МОН України. – Одеса, 2015.

Дисертаційне дослідження присвячене проблемі особливостей просодичного оформлення ділових переговорів в українській та англійській мовах. Інтонація є важливим і невід’ємним показником інтенсивності і результативності проведення ділових переговорів. У межах дослідження переговори поділено на три етапи: початковий, медіальний та заключний. Кожна частина несе свій інтонаційний пласт інформації і координально відрізняється одна від одної. Установлено, що результативність ділових переговорів напряму залежить від мовця та використання певного тону, правильного темпу і поділу на смислові відрізки.

Ключові слова: інтонація, просодика, тема, рема, темп, тон, наголос, ділові переговори, модальність, розповідні, питальні речення.

АННОТАЦИЯ

Головнева-Коппа О. А. Просодические особенности деловых переговоров в украинском и английском языках (экспериментально-фонетическое исследование). - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.15 – общее языкознание. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского» МОН Украины. – Одесса, 2015.

Диссертационное исследование посвящено проблеме особенностей просодического оформления деловых переговоров в украинском и английском языках. Интонация является важным и неотъемлемым показателем интенсивности и результативности проведения деловых переговоров. В рамках исследования переговоры разделены на три этапа: начальный, медиальный и заключительный. Каждая часть несет свой интонационный пласт информации и кардинально отличается друг от друга. Установлено, что результативность деловых переговоров напрямую зависит от говорящего и использования определенного тона, правильного темпа и разделения на смысловые отрезки.

Ключевые слова: интонация, просодика, тема, рема, темп, тон, ударение, деловые переговоры, модальность, повествовательные, вопросительные предложения.

SUMMARY

Golovneva-Koppa O. A. Prosodic peculiarities of business negotiations in English and Ukrainian languages (experimental phonetic research). – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology. Speciality 10.02.15 – General Linguistics. – The State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky” of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2015.

Modern society and modern people lead business negotiations every day and this sphere is still not fully discovered. Dissertation research is focused on the characteristics of prosodical features of business negotiations in English and Ukrainian languages. Intonation is an important and integral factor of the intensity and effectiveness of business negotiations. All negotiations are divided into three parts: initial, medial and final. Each part has its own features of information and sufficiently different from each other. The material in the work shows the results of comparative analysis of each part of negotiations. It is established that the effectiveness of the negotiations depends on the speaker and his use of certain tone, the right tempo and division into semantic segments. Effective communication provides the ladder for becoming a leader in life and business so that's why communication skills are very important in our life. The historical analysis of concept of intonation as linguistic phenomenon is carried out, the point of view of scientists who paid attention to studying of the notion in Ukrainian and English languages is considered. The understanding of concept of intonation and its components from the most ancient times to nowadays is traced.

Key words: intonation, prosody, theme, rhyme, tempo, tone, accent, business negotiations, modality, declarative, interrogative sentences.

Підписано до друку 25.03.2015. Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Гарн. «Times New Roman» Друк різнограф. Ум. друк. арк. 0,9

Тираж 100 пр. Зам. 4345

Видавець і виготовлювач ЧДУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009 р.

